

Η αποκατάσταση της φύσης είναι το νέο θρίλερ στην ΕΕ

Μα τι σύμπτωση, να καίγεται η Αττική, να βράζουν τα πεζοδρόμια στο κέντρο της Αθήνας, και στα δροσερά πεζούλια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο 312 Ευρωβουλευτές και Ευρωβουλευτρίες να ψηφίζουν υπέρ της απόρριψης της πρότασης της Επιτροπής για την Αποκατάσταση της Φύσης. Μίας πρότασης η οποία, από την ανακοίνωσή της κιόλας, τράβηξε βαθιές διαχωριστικές γραμμές στο εσωτερικό των πολιτικών ομάδων στις Βρυξέλλες με αποτέλεσμα εντάσεις, ψηφοφορίες θρίλερ στην αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή και ισχυρές ενστάσεις από τα λόμπι.

Είναι αυτή άλλη μία από τις -όχι συχνές- στιγμές, που οι τεχνοκράτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι πολιτικά σε πιο προωθημένη γραμμή από τους εκλεγμένους ευρωβουλευτές; Ναι, είναι.

Θα μπορούσε να ήταν το τέλειο πρελούδιο, το γεγονός ότι μόλις πριν λίγες εβδομάδες είχε παρουσιαστεί η [έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος](#), η οποία υπολόγιζε τους νεκρούς μόνο εξαιτίας ακραίων μετεωρολογικών φαινομένων σε 195.000 σε όλη την Ευρώπη, από το 1980, με τις ζημιές να φτάνουν στο ύψος σχεδόν των 560 δις. ευρώ. Μόνο το 2021, οι πλημμύρες στη Γερμανία και στο Βέλγιο προκάλεσαν ζημιές σχεδόν 50 δις. Ευρώ, ενώ με βάση τη νέα απογραφή, οι καύσωνες αποτελούν τη νούμερο ένα αιτία αυτών των θανάτων (81%) και είναι υπεύθυνοι για το 15% των ζημιών. Οι ξηρασίες επίσης ενδέχεται να αποδειχθούν εξαιρετικά δαπανηρές. Το κόστος τους ενδέχεται να αυξηθεί από τα 9 δις. ευρώ τον χρόνο σήμερα στα 25 δις. ευρώ στα τέλη του αιώνα, αν η αύξηση της θερμοκρασίας φθάσει τον 1,5° Κελσίου, όμως μπορεί να ανέλθει στα 31 δις. ευρώ αν η αύξηση είναι 2° Κελσίου και στα 45 δις. ευρώ αν είναι 3° Κελσίου, με βάση τα επιστημονικά σενάρια που «τρέχουν».

Οι νέες συνθήκες που έχουμε μπροστά μας, δεν αφήνουν ούτε τη Moody's ανεπηρέαστη, η οποία με έκθεση της πριν λίγες ημέρες προειδοποιεί πως «τα ακραία κλιματικά φαινόμενα θα αυξηθούν σε συχνότητα, ένταση και διάρκεια τα επόμενα χρόνια, με αποτέλεσμα να έχουν μακροπρόθεσμες, αρνητικές επιπτώσεις στο αξιόχρεό τους». Επιπλέον, η Moody's σημειώνει πως ειδικά για χώρες όπως η Ελλάδα, πρέπει να θεωρούνται δεδομένες οι επιπτώσεις στις τιμές των τροφίμων και στον τουρισμό από τους διαρκείς καύσωνες, ενώ συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι, αν δεν ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα, το κόστος από τα ακραία καιρικά φαινόμενα θα έχει σοβαρές δημοσιονομικές επιπτώσεις ειδικά για τα πιο ευάλωτα κράτη μέλη.

Πολλαπλές κρίσεις

Η κλιματική κατάρρευση όμως, δεν αφορά αποκλειστικά τα δημόσια οικονομικά. Αφορά κυρίως τις μακροχρόνιες συνέπειες, οι οποίες μπορεί να έχουν και οικονομική διάσταση, αποτελούν ωστόσο πρώτα και κύρια βασικό μηχανισμό υποβάθμισης του περιβάλλοντος και των κοινωνιών.

Η ανθρώπινη δραστηριότητα πενταπλασίασε ως και εξαπλασίασε την πιθανότητα ξηρασίας το 2022, κατά τη διάρκεια της οποίας δασικές πυρκαγιές έπληξαν διπλάσια επιφάνεια από ό,τι τα προηγούμενα χρόνια, ενώ για τη γεωργία οι συνέπειες μπορεί να είναι καταστροφικές. Αν και οι ανθρώπινες απώλειες από τις πλημμύρες είναι χαμηλότερες (το 2% του συνόλου), οι πλημμύρες είναι οι πιο δαπανηρές καταστροφές: αντιπροσωπεύουν το 56% των οικονομικών ζημιών σήμερα. Η ερημοποίηση περιοχών, η κατάρρευση του συστήματος πανίδας και χλωρίδας, οι μετακινήσεις ζώων, η ανάγκη για νέες υποδομές που θα απαντούν στην ξηρασία ή τις έντονες πλημμύρες, οι κοινωνικές αλλαγές που θα προξενήσει η αλλαγή χαρακτήρα των τοπικών οικονομιών, όλα είναι σχεδόν βέβαια φαινόμενα, τα οποία ακόμη δεν έχουν βρεθεί τρόποι να «μετρηθούν».

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή γνωρίζει ότι, αν δεν παρέμβει, θα έχει να διαχειριστεί περισσότερες κρίσεις μελλοντικά και αυτό είναι κάτι που κοστίζει σε χρήματα και πολιτικό κεφάλαιο. Η πρωτοβουλία που ανακοίνωσε πριν από σχεδόν έναν χρόνο δεν ήταν έκπληξη για κανέναν. Εξάλλου, η ίδια η Συνθήκη για την Λειτουργία της ΕΕ στα άρθρα 11 και 191-193 προβλέπει ότι η Ένωση είναι αρμόδια να δράσει σε ζητήματα περιβαλλοντικής πολιτικής, ακριβώς όπως το είχε οραματιστεί ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '70 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, όταν είχε εισηγηθεί την ανάγκη σχεδιασμού μίας ενιαίας περιβαλλοντικής πολιτικής σε ευρωπαϊκή πλέον κλίμακα.

✘ Mick Wallace EP Plenary session – Nature Restoration Law Eric VIDAL © European Union 2023

Το μπραντεφέρ ΟΗΕ και λόμπι

Σήμερα, η συζήτηση στο εσωτερικό της ΕΕ αφορά τους παγκόσμιους στόχους του ΟΗΕ. Τα φτωχά αποτελέσματα των κρατών μελών και η πολιτική τους αδυναμία να πάρουν γενναίες αποφάσεις, έχουν φέρει πιο επιτακτικά τη συζήτηση στο τεραίν της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Φυσικά, αυτό τράβηξε την προσοχή των μεγάλων ενεργειακών κολοσσών, που βλέπουν τα συμφέροντά τους να απειλούνται από αυτή τη συζήτηση. Και για αυτό τον λόγο ενδέχεται και φέτος οι ενεργειακές επιχειρήσεις να κοντράρουν για πρώτη φορά στις [λίστες του ευρωπαϊκού lobbying](#) τους τεχνολογικούς κολοσσούς.

Εξάλλου, είναι γνωστό ότι οι αποφάσεις για τις συμπεριφορές των μεγάλων πολιτικών ομάδων σε κρίσιμα θέματα λαμβάνονται σε ακριβά δείπνα και κλειστές συνδιασκέψεις, που συχνά καλύπτονται από τις μεγάλες ομάδες πίεσης που εμπλέκονται λόγω κάποιου είδους συμφέροντος. Η ΕΕ ποτέ δεν έκρυψε ότι είναι ένα πεδίο σύγκρουσης και ανταγωνιστικότητας συμφερόντων, και για αυτό συχνά εμφανίζεται να στέλνει αντικρουόμενα μηνύματα σε ζητήματα ενέργειας και περιβάλλοντος. Για

αυτό και, παρά τις δεσμεύσεις για μηδενισμό των ρύπων, η ΕΕ συνεχίζει και χρηματοδοτεί mega-projects ορυκτών καυσίμων με χρήματα των Ευρωπαίων φορολογούμενων. Για παράδειγμα, μόνο κατά την διάρκεια του CEF (Connecting Europe Facility) έχουν δοθεί απλόχερα περίπου 1 δις ευρώ σε εταιρείες οι οποίες έχουν δημιουργήσει ένα κλειστό λόμπι πίεσης προς την Επιτροπή, παρουσιαζόμενο ως think tank το οποίο μπορεί να συμβουλευεί την Επιτροπή σε καίρια θέματα.

Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα μιλάει την ίδια γλώσσα με τις μεγάλες επιχειρήσεις. «Λιγότερη γη για τους αγρότες, λιγότερη θάλασσα για τους ψαράδες, λιγότερες δυνατότητες για τις επιχειρήσεις, σημαίνει λιγότερα ευρωπαϊκά προϊόντα και δουλειές για τους πολίτες μας», ανέφερε η Ροζάννα Κόντε, ακροδεξιά Ιταλίδα ευρωβουλευτρια.

Όμως, η πρόταση της Επιτροπής έχει χαράξει διαχωριστικές γραμμές και στο εσωτερικό της δεξιάς. Η [Φράνσις Φιτζέραλντ](#), Ιρλανδή ευρωβουλευτρια και αντιπρόεδρος του ΕΛΚ δήλωσε πως «δεν μπορώ με ελεύθερη συνείδησή μου και καλή τη πίστει να καταψηφίσω αυτή την πρόταση -χρειαζόμαστε μία εποικοδομητική προσέγγιση.»

Πόσο μακριά πηγαίνει όμως η πρόταση της επιτροπής για την αποκατάσταση της φύσης;

Μέσα σε αυτό το καθεστώς, η πρόταση της Επιτροπής ήρθε, έστω και καθυστερημένα, να βάλει ένα πιο προωθημένο πλαίσιο στο κομμάτι των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων. Οι στόχοι που θέτει η πρόταση της Επιτροπής ενέχουν κάτι το κατεπείγον, αφού μιλούν για επίτευξη τους μέχρι το 2030 και για άμεση αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κατάρρευσης, που θεωρούν πως είναι ήδη παρούσα. Τα μέτρα αποκατάστασης της φύσης ουσιαστικά αυξάνουν τις προστατευόμενες περιοχές, υπόσχονται αποκατάσταση της χλωρίδας και της πανίδας που χάνεται, δημιουργούν άλλες συνθήκες για την κτηνοτροφία και την αγροτική παραγωγή, ενώ στόχο έχουν τουλάχιστον το 20% των περιοχών που καλύπτονται από στεριά και θάλασσα στην Ευρώπη.

Δεν θα μπορούσαν να λείπουν οι απαραίτητες τροπολογίες, που σκοπό τους είχαν την αποδυνάμωση του σχεδίου, ορισμένες εκ των οποίων στόχο έχουν να αναστείλουν ή και να παγώσουν την υλοποίηση των μέτρων εφόσον μελλοντικά προκύψουν μία σειρά από έκτακτες συνθήκες. Μία εκ των τροπολογιών που υπερψηφίστηκαν, ζητά ως προϋπόθεση την εκπόνηση σχεδίου δράσης της Επιτροπής, με σκοπό να μην διαταραχθεί η διατροφική ασφάλεια από τα περιβαλλοντικά μέτρα, ενώ μία άλλη ζητά τη δυνατότητα καθυστέρησης των στόχων σε περίπτωση «ειδικών κοινωνικοοικονομικών συνθηκών». Σαν η περιβαλλοντική κρίση να μην συνιστά «ειδική κοινωνικοοικονομική συνθήκη».

Επιπλέον, η κατάρριψη του άρθρου 9, η οποία καλούσε στην προστασία των αγροτικών και γεωργικών συστημάτων και την εισαγωγή αυστηρότερων κριτηρίων βιοποικιλότητας, αποτελεί ακόμη ένα σημείο γύρω από το οποίο η ευρωπαϊκή δεξιά κατάφερε και δημιούργησε ένα μπλοκ ψήφων, με αποτέλεσμα τελικά να πετύχει την περαιτέρω αποδυνάμωση του σχεδίου.

Ενώ η πρόταση στην αρμόδια επιτροπή του Ευρωκοινοβουλίου αρχικά απορρίφθηκε, η απορριπτική πρόταση μπήκε στην ολομέλεια του Στρασβούργου, όπου καταψηφίστηκε οριακά με 324 ψήφους κατά και 312 υπέρ. Δηλαδή, η πρόταση της Επιτροπής πέρασε, διαμορφώνοντας περίπου δύο στρατόπεδα : ένα της ευρωπαϊκής αριστεράς -πλην ΚΚΕ-, των σοσιαλιστών και δημοκρατών και μερίδας των φιλελευθέρων, και από την άλλη της ευρωπαϊκής δεξιάς και της ακροδεξιάς.

✘ Η απόρριψη αποτυγχάνει.

Η υπερψήφιση της πρότασης δεν είναι όμως το τέλος της διαδρομής: Τώρα ξεκινάει η φάση του τριλόγου, των διαπραγματεύσεων δηλαδή με το Συμβούλιο, που σημαίνει ότι οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις μπαίνουν στο κάδρο.

Στην πραγματικότητα, αυτό που θα συζητηθεί στον τρίλογο είναι μια αποδυναμωμένη εκδοχή της αρχικής πρότασης. Η διαδικασία είναι τέτοια, που οι διαπραγματεύσεις του ευρωκοινοβουλίου με τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις αναμένεται να δημιουργήσουν συγκρούσεις στο εσωτερικό τους, αφού αρκετές εξ αυτών είναι με δεξιό και υπερσυντηρητικό πρόσημο και θα σταθούν απέναντι στην πρόταση με σκοπό να την αποδυναμώσουν αισθητά, ιδιαίτερα δε μετά και τις πιέσεις που δέχονται σε εθνικό επίπεδο από τα λόμπι. Είναι ερωτηματικό το ποιες συναινέσεις θα αναζητηθούν και σε ποια κατεύθυνση, όμως η πρόταση με την οποία το Συμβούλιο έρχεται στο τραπέζι του τριλόγου θεωρείται πιο φιλόδοξη και προωθημένη από αυτή που ψηφίστηκε πρόσφατα από το Ευρωκοινοβούλιο.

Μπορούμε όμως να εμπιστευόμαστε την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης στα χέρια εκείνων που τη δημιούργησαν και τη συντηρούν; Νομίζω πως η απάντηση έρχεται κάπως αβίαστα και είναι αρνητική. Ταυτόχρονα βέβαια, υπάρχει και ένα άλλο ερώτημα, στο οποίο η απάντηση κάθε άλλο παρά αρνητική είναι. Τόσο από επιστημονική όσο και από πολιτική σκοπιά, μας ενδιαφέρει η συζήτηση που διεξάγεται στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, το πώς οργανώνονται τα επιχειρήματα και οι στρατηγικές γύρω από κομβικά ζητήματα, γύρω από την παραγωγή, την ενέργεια, τα δημόσια αγαθά. Για να είμαστε ειλικρινείς όμως, το επόμενο θέμα που θα έπρεπε να μας απασχολεί αφορά την κινητοποίηση δυνάμεων στον αντίποδα τέτοιων στρατηγικών. Δεν μπορεί να υπάρξει πραγματικά ανταγωνιστικό σχέδιο χωρίς να υπάρξουν οριζόντιες πλατφόρμες, οι οποίες θα φέρνουν κοντά γνώση, τεκμηρίωση, ανυποχώρητα κινήματα και πολιτικές προτάσεις, και όλα αυτά σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Δεν είναι κάτι που δεν έχει ξανασυμβεί : η εμπειρία από το αντιπαγκοσμιοποιητικό, τα Φόρουμ και το μαζικό κίνημα έχουν δώσει μαθήματα συντονισμού, στοχεύσεων και πετυχημένων αγώνων.

Ο Στέλιος Φωτεινόπουλος είναι πολιτικός αναλυτής σε θέματα Ευρωπαϊκής και Δημόσιας πολιτικής και στρατηγικής